

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»

№ 2 від 25.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»

№ 19 від 26.03.2026

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації асистентів вихователів
інклюзивної групи ЗДО**

**ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ ТА РЕСУРСИ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

***INCLUSIVE EDUCATION: CHALLENGES AND RESOURCES
OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS***

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри
методики дошкільної
та початкової освіти від 02.03.2026 № 3

Харків – 2026

Розробники: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Заліська О.М., старший викладач секції «Нова українська школа» кафедри методики дошкільної та початкової).

Напрямок підвищення кваліфікації: забезпечення здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми: Типової програми підвищення кваліфікації асистентів вихователів інклюзивної групи ЗДО немає, тому Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 21.04.2023 № 461.

Термін дії програми: з 01.03.2026 до 01.03.2031р.

Рецензенти:

Малихіна Олена Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психологічної і педагогічної антропології ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Жданова Світлана Олександрівна, викладач кафедри методики дошкільної та початкової КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність навчальної програми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним впровадженням ідей інклюзії, що забезпечують рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їх психофізичних особливостей. Інклюзивна освіта в закладах дошкільної освіти розглядається як важливий інструмент соціалізації, розвитку та формування життєвих компетентностей дітей з особливими освітніми потребами. Водночас посада асистента вихователя є відносно новою для української освітньої системи, що зумовлює потребу у системній професійній підготовці та підвищенні кваліфікації.

Актуальність розроблення та впровадження освітньої програми «Інклюзивна освіта: виклики та ресурси закладу дошкільної освіти» полягає у забезпеченні достатньої кількості кваліфікованих фахівців, які володіють загальними і професійними компетентностями для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища та надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема пов'язаних з розгортанням воєнних дій на території України. Дорослі в силах допомогти дітям якомога менше відчувати небезпеку, якої вони зазнають через війну. Попри всі випробування війни, дорослим необхідно пам'ятати, що кожна дитина потребує захисту, доступу до освіти, має право на безпеку та підтримку. Також актуальність впровадження освітньої програми зумовлена: суспільним запитом на розвиток інклюзивної освіти, зростанням кількості дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти, необхідністю підвищення професійної компетентності асистентів вихователів, потребою у практичних інструментах роботи та вимогами до якості сучасної дошкільної освіти.

Програма спрямована на підготовку асистента вихователя як ключового фахівця інклюзивного освітнього середовища, здатного ефективно реагувати на сучасні виклики та використовувати ресурси дошкільного закладу під час організації освітнього процесу в інклюзивних групах ЗДО відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти.

Програму розроблено відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти, а саме: Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, основних положень Державного стандарту дошкільної освіти (2025) та згідно з чинним законодавством – нової редакції Закону України «Про дошкільну освіту» (2024), Законів України «Про освіту» (зі змінами), «Про охорону дитинства» (із змінами); а також: Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах

дошкільної освіти» від 10 квітня 2019 року № 530, (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1036), Наказу Міністерства економіки України «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (від 19.10.2021 №755-21), Типовою програмою підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження професійного стандарту «Вихователя закладу дошкільної освіти» (від 29.11.2022 р. № 1067), Методичними рекомендаціями щодо впровадження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (Лист МОН України від 20.12.2022 р. №1/15511-22), Постанови Кабінету Міністрів України від 2.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (із змінами і доповненнями), Методичними рекомендаціями щодо діяльності закладів дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану (МОН України від 02.04.2022 р. №1/3845-22), Методичними рекомендаціями щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної освіти (МОН України від 04.09.2024 р. № 6/688-24), Методичними рекомендаціями щодо організації освітнього процесу в 2025/2026 навчальному році у закладах дошкільної освіти (МОН України від 28.08.2025 р. № 1/17853-25) та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагогів та з урахуванням європейського вектору розвитку освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів) з метою забезпечення рівних умов для здобуття дошкільної освіти всіма дітьми, у тому числі з особливими освітніми потребами.

Цільова група: асистенти вихователів інклюзивних груп ЗДО.

Обсяг (тривалість): 75 год / 2,5 кредити, з них: 23 год (30%) інтерактивні лекції, 37 год (50 %) практико орієнтовані види роботи (практикуми, майстер-класи, тренінги, що передбачають вирішення професійних завдань, участь у симуляціях реальних ситуацій, розробка проєктів, кейсів, опанування цифровими застосунками тощо), 13 год (17 %) – самостійна робота слухачів за програмою, що передбачає підготовку до практичних занять, самостійне опрацювання додаткових матеріалів до окремих змістових модулів або навчальних тем у вільний від аудиторних занять час, 2 год (3 %) контрольні заходи.

Особливості реалізації програми: Навчання за освітньою програмою здійснюється викладачами КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» у дистанційному форматі, синхронно з використанням сервісу ZOOM з обов'язковою участю слухачів. Більшість заняття складаються з теоретичної та практичної частин. Теоретична складова реалізується через базові,

інтерактивні, проблемні лекції; практична – практикуми, навчальні тренінги, майстер-класи. Діагностика успішності навчання відбувається в процесі проходження підсумкового тестування.

У освітній програмі «Інклюзивна освіта: виклики та ресурси закладу дошкільної освіти» скориговано кількість годин навчальних занять з Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 21.04.2023 № 461. Також скориговано зміст деяких тем: до навчального заняття «Безпечні та відновлювальні форми роботи з дітьми» частково внесено зміст заняття «Базові підходи до надання першої психологічної допомоги у роботі вихователя. А також зміст теми «Безпечне середовище та компоненти дбайливого піклування» розподілено в зміст навчальних занять «Ігровий майданчик – простір розвитку, безпеки та підтримки» та «Сприятливе розвивальне середовище в ЗДО».

Науково-педагогічні працівники Академії можуть вносити зміни в пропонуваній освітньою програмою зміст з метою необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, зазначивши їх в розкладі занять, а також для коригування тематики навчальних занять відповідно до вимог чинних нормативних документів щодо здійснення освітнього процесу в закладах освіти, актуальних векторів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Загальний обсяг таких змін може досягати 30 %.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

для очного навчання: мультимедійний проєктор, ноутбук, фліпчарт, навчальні матеріали, сучасне програмне забезпечення, програмне забезпечення для інтерактивної дошки, інтернет;

для дистанційного навчання: комп'ютерна техніка, доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна, змішана).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей асистентів вихователів інклюзивної групи закладів дошкільної освіти, необхідних для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища орієнтованого на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти та надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій.

Завдання підвищення кваліфікації:

- *поглибити та розширити знання слухачів* щодо нормативно-правового забезпечення організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти та концептуальних засад реалізації цінностей дошкільної освіти;
- *сформувати цілісне розуміння ролі асистента вихователя* у забезпеченні індивідуальної траєкторії розвитку дитини з ООП та підвищити якість виконання професійних функціональних обов'язків;
- *розвинути здатність до практичного застосування* діагностичних методик, педагогічних технологій і допоміжних засобів у роботі з дітьми з ООП;
- *актуалізувати та поглибити знання* щодо організації ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу, забезпечення підтримки дитини з ООП у процесі реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії;
- *удосконалити вміння добирати та застосовувати* ефективні форми, методи, педагогічні практики та цифрові інструменти в умовах інклюзивного освітнього процесу;
- *сформувати компетентність у створенні та підтримці* здорового, безпечного, інклюзивного, безбар'єрного розвивального середовища в закладі дошкільної освіти;
- *поглибити знання та розвинути практичні навички* психолого-педагогічної підтримки дітей, батьків і педагогів в умовах стресу та надзвичайних ситуацій.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться. Оскільки професійного стандарту для асистентів вихователів наразі не розроблено, перелік компетентностей, які будуть вдосконалюватися, узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ МОН України від 19.10.2021 №755-21).

- Організаційна (А2),
- Здоров'язбережувальна (Б1),
- Проєктувальна (Б2),
- Психоемоційна (В1).

Очікувані результати підвищення кваліфікації. За результатами навчання слухачі:

- *знатимуть* зміст нормативно-правових документів, що регламентують організацію інклюзивного освітнього процесу в ЗДО, та *розумітимуть* концептуальні засади реалізації цінностей дошкільної освіти;

- *застосовуватимуть* професійні знання для реалізації індивідуальної траєкторії розвитку дитини з ООП та ефективного виконання функціональних обов'язків асистента вихователя;
- *інтегруватимуть* у практичну діяльність діагностичні методики, педагогічні технології та допоміжні засоби з метою підтримки розвитку дітей з ООП;
- *здійснюватимуть взаємодію* в команді психолого-педагогічного супроводу, *братимуть* участь у плануванні та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини;
- *добиратимуть і використовуватимуть* ефективні форми, методи, педагогічні практики та цифрові інструменти відповідно до освітніх потреб дітей;
- *створюватимуть та підтримуватимуть* безпечне, інклюзивне, розвивальне та безбар'єрне освітнє середовище;
- *забезпечуватимуть* психолого-педагогічну підтримку дітей, батьків і педагогів в умовах стресу, кризових та надзвичайних ситуацій

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації відбувається шляхом проходження слухачами курсів підвищення кваліфікації підсумкового тестування та участі у підсумковій конференції з обміну досвідом (захист проєктів, презентація індивідуальних портфоліо). З системою та критеріями оцінювання результатів підвищення кваліфікації слухачі ознайомлюються на настановному занятті. Тестові завдання відповідають меті, завданням й очікуваним результатам програми, розроблені відповідно до засад компетентнісного підходу та орієнтовані на перевірку теоретичних знань, оцінювання здатності застосовувати здобуті знання на практиці, вирішувати професійні завдання, ухвалювати обґрунтовані рішення, критично мислити.

Підсумковий тест створюється за допомогою цифрових інструментів та складається з 20 завдань.

I рівень: 16 завдань з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань наведено чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо слухач вибрав і позначив правильну відповідь (кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

II рівень: 3 завдання з вибором декількох правильних відповідей. До кожного із завдань наведено п'ять-сім варіантів відповіді, з яких декілька правильних (максимально 2 бали за 1 завдання).

III рівень: 1 завдання відкритого типу з короткою відповіддю. Завдання вважається виконаним, якщо відповідь (числова або слово / коротка фраза) чітко сформульована, правильна - 3 бали, якщо відповідь не правильною / немає відповіді - 0 балів.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання підсумкового тесту, – 25 балів. Прохідний бал – 18 (70%).

Такий підхід оцінювання результатів підвищення кваліфікації сприятиме комплексній оцінці засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань, забезпечить прозорість, зрозумілість, об'єктивність і надійність, буде справедливим і незалежним від суб'єктивних чинників.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації. За умови успішного засвоєння навчальної програми курсів підвищення кваліфікації «Заклад дошкільної освіти: стартовий майданчик до безперервності освіти й розвитку дитини» слухачі одержують свідоцтво про підвищення кваліфікації обсягом 75 год (2,5 кредити ЄКТС).

Вартість:

- для педагогічних працівників всіх категорій та керівників закладів освіти, що фінансуються з місцевих бюджетів Харківської області, навчання здійснюється безкоштовно;

- для працівників закладів освіти державної та приватної форм власності, працівників закладів інших, крім освіти, галузей, та інших регіонів – платна послуга, вартість якої визначена «Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», що розміщений на сайті Академії (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття, практичні заняття та самостійна робота слухачів.

Особливістю практичних занять є виконання вправ, проведення досліджень, аналіз конкретних ситуацій і розв'язання професійних кейсів.

Самостійна робота передбачає опрацювання додаткових матеріалів до відповідних тем, індивідуальну роботу над проєктами, розроблення навчально-методичних матеріалів чи виконання інших видів діяльності.

Підсумкові заходи передбачають виконання тестових завдань з використанням цифрових застосунків.

Зміст програми складається з шести модулів та 30 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 25 балів. Прохідний бал – 18 (70 % правильних відповідей). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво / сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 75 год, з них: 23 год (30 %) – лекційні заняття, 37 год (50 %) – практична робота, 13 год (17 %) – самостійна робота, 2 год (3 %) – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

№ теми	Назва модуля, теми	Кількість годин				
		Л е к ц і ї	П р а к т. з а н я т т я	С а м о с т і й н а р о б о т а	К о н т р . з а х о д и	У с ь о г о
МОДУЛЬ 1. Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти						
1.1	Особливості організації роботи з дітьми з ООП	1	1	2		4
1.2	Мінна безпека для дошкільників	1	1			2
1.3	Проведення атестації педагогічних працівників ЗДО	1	1			2
1.4	Мовленнєва культура асистента вихователя ЗДО		2			2
Разом за модулем		3	5	2		10
МОДУЛЬ 2. Вектори реалізації цінностей дошкільної освіти						
2.1	Ціннісні виміри в освіті дітей з ООП		1	1		2
2.2	Сейфгардинг в освітньому просторі ЗДО	1	1	2		4
2.3	Дошкільнятам про здоровий спосіб життя	1	1			2
2.4	Ігровий майданчик – простір розвитку, безпеки та підтримки		2			2
2.5	Сприятливе розвивальне середовище в ЗДО	1	1			2
Разом за модулем		3	6	3		12
МОДУЛЬ 3. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної групи ЗДО						
3.1	Організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП	1	1	2		4
3.2	Участь та роль асистента вихователя в організації освітньої діяльності	1	1	1		3
3.3	Ознайомлення педагогів з діагностичними методиками та допоміжними засобами для навчання дітей з ООП та створенням безпечного інклюзивного середовища	1	1			2
3.4	Організація свят та розваг для дітей з ООП	1	1			2
3.5	Особливості педагогічного партнерства з батьками дітей з ООП	1	1			2
3.6	Новітні педагогічні технології розвитку та підтримки дітей різного віку	1	1			2
3.7	Створення інтерактивних вправ засобами цифрових технологій		2			2
Разом за модулем		6	8	3		17
МОДУЛЬ 4. Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації						

4.1	Розуміння впливу війни на дітей та дорослих	2				2
4.2	Травма-чутливі практики - розпізнавання травми та безпечне реагування на неї		2	2		4
4.3	Формування стійкості до стресу	1	1	2		4
4.4	Безпечні та відновлювальні форми роботи з дітьми	1	1			2
4.5	Підтримка дітей з ООП у період війни. Що необхідно враховувати	1	1	2		4
4.6	Нові виклики у питаннях безпеки або все про бомбосховище	1	1			2
Разом за модулем		6	6	6		18
МОДУЛЬ 5. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу						
5.1	Розвиток мовлення дошкільників: від виявлення порушень до їх корекції	1	1			2
5.2	Малюємо, конструємо й розвиваємо мовлення дітей з ООП		2			2
5.3	Ефективне використання мовних ігор		2			2
5.4	Дитяча гіперактивність: виникнення, розвиток, особливості супроводу	1	1			2
5.5	Сенсорний світ дитини з аутизмом	1	1			2
5.6	Ненасильницька та безконфліктна комунікація в роботі асистента вихователя ЗДО		2			2
Разом за модулем		3	9			12
МОДУЛЬ 6. Діагностико-аналітичний						
6.1	Настановне заняття. Вхідне анкетування	1	1			2
6.2	Конференція з обміну досвідом		2			2
Разом за модулем			4			4
Підсумкові заходи: підсумкове тестування					2	2
Усього		23	37	13	2	75

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти

Тема 1.1. Особливості організації роботи з дітьми з ООП

Поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Принципи роботи з дітьми з ООП.

Інклюзія як державний пріоритет. Сучасне розуміння інклюзії в дошкільній освіті (від «адаптації дитини» — до «адаптації системи»).

Принципи інклюзивної освіти в ЗДО. Сучасні підходи до організації інклюзивного освітнього процесу (командний, універсальний дизайн навчання (UDL), індивідуалізація та адаптації, партнерство з батьками). Три ключові принципи реалізації УДН у ЗДО.

Нормативна база організації інклюзивного освітнього процесу в ЗДО (рівні підтримки дітей з ООП, роль інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ), індивідуальна програма розвитку (ІПР), організація інклюзивних груп у ЗДО).

Поради асистенту вихователя ЗДО в роботі з дітьми з ООП.

Практична частина. Робота у групах: ознайомлення з фрагментами занять та визначення врахування в них наявності принципів УДН. Практична вправа «Визнач проблему».

Тема 1.2. Мінна безпека для дошкільників

Теорія з мінної безпеки для дошкільників та педагогів. Нормативно-правове забезпечення мінної безпеки в освіті. Огляд ключових документів.

Основні цілі протимінної діяльності в Україні. Міфи про мінну безпеку. Аспекти мінної просвіти для дітей. «Червоні лінії» у мінній просвіті.

Основи протимінної діяльності та мінної просвіти. Безпека на занятті з мінної просвіти. Канали сприйняття інформації у дітей дошкільного віку. Етапи роботи з дітьми під час мінної просвіти. Заняття з мінної безпеки в ресурсній кімнаті для дітей з особливими освітніми проблемами.

Огляд корисних цифрових ресурсів (державні та партнерські освітні платформи, адаптовані відео та ігрові матеріали, методичні рекомендації для педагогів).

Практична частина. Вправа «Міф чи правда?» (актуалізація знань + критичне мислення). Робота в групах. Вправа «Червоні лінії» (визначення професійної етики мінної просвіти). Вправа «Правильний алгоритм дій» (ключова поведінкова модель).

Тема 1.3. Проведення атестації педагогічних працівників ЗДО

Загальні положення атестації. Вимоги до організації та проведення атестації. Законодавчо-нормативна база з питань атестації. Атестація та вимоги до підвищення кваліфікації у поточному навчальному році.

Планування атестації педагогів. Типове положення про атестацію педагогічних працівників.

Рекомендації щодо оформлення атестаційного листа. Збереження кваліфікаційних категорій, педагогічних звань.

Суттєві зміни у вимогах до організації, алгоритму проведення атестації, порядку створення та повноважень атестаційних комісій, умов та порядку присвоєння категорій та звань відповідно до нового Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОНУ від 09.09.2022 № 805 у редакції наказу від 10.09.2024 № 1277).

Корисні цифрові ресурси з питань нормативно-правової забезпечення проведення атестації педагогічних працівників ЗДО.

Практична частина. Вправа «Атестація без стресу» (виявлення установок і бар'єрів). Вправа «Нормативний пазл» (робота з документами для формування розуміння нормативної бази). Вправа «Алгоритм атестації» (структурування процесу). Вправа «Розбери кейс» (аналіз реальних ситуацій пов'язаних атестаційним процесом).

Тема 1.4. Мовленнєва культура асистента вихователя ЗДО

Практикум. Вправа «Моє мовлення — мій інструмент» (усвідомлення ролі мовлення).

Мовленнєва культура як вагома складова педагогічної культури. Поняття мовленнєвої культури: мовний та металінгвістичний аспекти (дотримання усталених мовних норм усної та писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування).

Літературна мова як зразкова, наддіалектна форма існування національної мови. Мовленнєва культура як система лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних та орфографічних норм.

Застереження від типових лексичних помилок. Вправа «Скажи правильно» (лексична норма). Тематичні групи слів (одяг, взуття, посуд, продукти, приміщення, побутові речі).

Виправлення типових граматичних помилок, характерних для педагогів Харківської області. Вправа «Словниковий тренажер». Вправа «Знайди помилку» (граматична норма).

Дотримання орфоепічних норм у процесі освітньої діяльності. Вправа «Говоримо як педагог» (формування педагогічного мовлення).

Стилістичні норми – доцільність використання мовновиражальних засобів у конкретному лексичному оточенні, відповідній ситуації спілкування. Вправа «Орфоепічний практикум» (відпрацювання вимови).

Офіційно-діловий стиль. Оформлення заяви. Вправа «Офіційне мовлення» (формування письмової культури)

Основні зміни в новій редакції «Українського правопису» (2019). Вправа «Правопис 2019 — швидкий тест» (актуалізація знань)

МОДУЛЬ 2. Вектори реалізації цінностей дошкільної освіти

Тема 2.1. Ціннісні виміри в освіті дітей з ООП

Поняття «цінність» та «ціннісні орієнтації».

Цінності в освітньому процесі НУШ: зміст, ризики некоректного тлумачення цінностей.

Ціннісні виміри в сучасній дошкільній освіті. Класифікація цінностей. Поле цінностей дошкільника. Дошкільний вік як сенситивний для формування ціннісних орієнтацій.

Формування емоційно-ціннісного ставлення дитини з ООП як компонента кожної ключової компетентності, передбаченої Базовим компонентом дошкільної освіти.

Ефективні шляхи формування ціннісних орієнтацій дошкільників.

Корисні цифрові ресурси з питань формування ціннісних орієнтирів сучасних дошкільників.

Практична частина. Вправа «Що для мене цінність?» (особистісне усвідомлення). Вправа «Цінність чи правило?» (розмежування понять). Вправа «Кейс: прихована дискримінація» (виявлення ризиків). Вправа «Поле цінностей дошкільника» (розуміння вікових особливостей).

Тема 2.2. Сейфгардинг в освітньому просторі ЗДО

Поняття про сейфгардинг. Концепція сейфгардингу як цілісної системи заходів, спрямованих на запобігання будь-якій шкоді фізичному чи психічному здоров'ю вихованців. Приклади сейфгардингу.

Види насильства над дитиною в сучасному світі. Нормативні акти й щодо запобігання проявам насильства над дитиною. Актуальність захисту дітей від домашнього, економічного, психологічного насильства, загроз сексуальної експлуатації та онлайн-загроз.

Ділова гра «Експерти»: обговорення й визначення маркерів, за якими можна виявити потенційно небезпечну поведінку; обговорення дій педагогів, якщо дитина постраждала від насильства; як ознайомити дітей з поняттям «безпечний дорослий» тощо.

Шляхи створення політики та процедур безпеки для дітей.

Корисні цифрові ресурси з питань сейфгардингу дітей.

Практична частина. Опрацювати запропоновані цифрові ресурси з питань сейфгардингу дітей. Скласти невелике інформаційне повідомлення для вихователів.

Тема 2.3. Дошкільнятам про здоровий спосіб життя

Поняття «здоров`язбережувальні технології в сучасних умовах». Сучасні здоров`язбережувальні технології в закладі дошкільньої освіти. Мета здоров'язбережувальних технологій у дошкільній освіті. Медико-профілактичні технології. Фізкультурно-оздоровчі технології у дошкільній освіті. Технології забезпечення соціально-психологічного благополуччя дитини.

Особистісний освітній напрям. Формування здорового та безпекового способу життя. Складники освітнього напрямку: самоідентифікація; психічне здоров'я; фізичне здоров'я та безпека. Результати навчання за цим освітнім напрямом.

Фізкультурний освітній напрям. Складники освітнього напрямку: велика моторика та рухова активність; дрібна моторика. Результати навчання за цим освітнім напрямом.

Шляхи підтримки батьками процесу формування особистості дитини. Корисні цифрові ресурси з питань формування у дошкільника здорового способу життя.

Практична частина. Вправа «Що таке здоров'я?» (формування цілісного бачення здоров'я). Вправа «Мова здоров'я» (формування правильного педагогічного мовлення). Вправа «Конструктор руханки» (розвиток фізичної активності). Робота в групах: вправа «Кейс: дитина не хоче рухатися» (пошук рішень). Вправа «Інклюзивна адаптація» (врахування ООП), завдання: адаптація руханки, пояснення вправи для дітей з РАС, СДУГ, ТПМ.

Тема 2.4. Ігровий майданчик – простір розвитку, безпеки та підтримки

Практикум. Ігровий майданчик як інвестиція в розвиток і благополуччя дитини. Вправа «Аудит ігрового майданчика» (на основі запропонованого чек-листа оцінити ігровий майданчик своєї групи).

Ігровий майданчик як частина освітнього середовища ЗДО. Зв'язок ігрового простору з: якістю дошкільньої освіти; інклюзивною політикою закладу; безпекою та добробутом дитини. Робота в групах. Міні-проект інклюзивного ігрового майданчика.

Ігровий майданчик як простір розвитку. Безпека ігрового майданчика: Відповідальність педагога за організацію безпечного й доступного простору.

Доступність та інклюзивність ігрових майданчиків. Вправа «Формування концепції ігрового майданчика ЗДО» (ключові функціональні зони, підбір обладнання, врахування потреб дітей з ООП, передбачення безпечних і відновлювальних зон).

Тема 2.5. Сприятливе розвивальне середовище в ЗДО

Поняття освітнє середовище, освітній простір, сприятливе розвивальне середовище. Актуальні нормативні вимоги щодо створення сприятливого розвивального середовища в ЗДО.

Поняття про безпечне середовище. Організація безпечного середовища та планування роботи з дітьми. Правила та зміни у правилах. Як краще організувати середовище та запланувати режим дня.

Приблизний перелік ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти.

Основні ознаки розвивального середовища. Критерії та показники освітнього середовища. Психолого-педагогічні підходи до проектування предметно-ігрового середовища. Методика Монтесорі.

Інклюзивне освітнє середовище. Універсальний дизайн.

Корисні цифрові ресурси щодо дотримання принципів універсального дизайну під час створення сприятливого розвивального середовища в ЗДО.

Практична частина. Вправа «Середовище очима дитини» (формування емпатійного бачення середовища, особливо для дітей з ООП). Вправа «Аудит розвивального середовища» (оцінювання середовища за критеріями якості). Вправа «Універсальний дизайн у дії» (формування розуміння принципів універсального дизайну).

МОДУЛЬ 3. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної групи ЗДО

Тема 3.1. Організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (далі – Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу.

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (далі – Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу. Асистент вихователя як учасник Команди супроводу. Функції асистента вихователя в складі Команди супроводу.

Сутнісна характеристика поняття «індивідуальна освітня траєкторія». Індивідуальна програма розвитку (далі – ІПР) як засіб реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП. Особливості її

розроблення та впровадження. Роль асистента вихователя в розробленні та реалізації ІПР.

Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання здобувачів освіти. Партнерство асистента вихователя та батьків у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП.

Практична частина. Робота в групах. Робота з навчальними кейсами «Роль асистента вихователя у діяльності Команди». Практичне завдання: вправа «Визначити конкретні дії асистента вихователя при реалізації цілей ІПР». Практичне завдання: вправа «Визначення ролей асистента вихователя і асистента дитини в освітньому процесі».

Тема 3.2. Участь та роль асистента вихователя в організації освітньої діяльності

Поняття «адаптація» та «модифікація». Основні завдання адаптації та модифікації.

Приклади адаптацій освітніх підходів. Модифікація змісту навчального заняття. Приклади модифікації.

Способи адаптації навчальних матеріалів.

Зміст роботи асистента вихователя на заняттях. Методи підтримки дітей з ООП у досягненні результатів навчання. Використання різних форматів організації роботи у групі.

Роль асистента вихователя в забезпеченні об'єктивного оцінювання навчальних досягнень дитини з ООП; участь у відстеженні та фіксації їхнього індивідуального освітнього поступу.

Практична частина. Вправа «Адаптації чи модифікації», вправа «7 кроків для підходу до адаптації, модифікації завдання».

Тема 3.3. Ознайомлення педагогів з діагностичними методиками та допоміжними засобами для навчання дітей з ООП та створенням безпечного інклюзивного середовища

Діагностика в інклюзивній дошкільній освіті: роль і межі відповідальності вихователя. Поняття педагогічної діагностики та спостереження. Відмінність між педагогічним аналізом і клінічною діагностикою. Принцип «не нашкодь» і травма-чутливий підхід. Документування спостережень (опис фактів без інтерпретацій). Співпраця з ІРЦ та командою психолого-педагогічного супроводу.

Діагностичні методики, доступні вихователю ЗДО (ознайомлення, не проведення клінічної діагностики). Педагогічне спостереження як основний метод. Карти розвитку дитини дошкільного віку. Чек-листи сформованості навичок (мовлення, моторика, соціальна взаємодія). Аналіз гри як

діагностичний інструмент. Спостереження за сенсорними реакціями та поведінкою в групі. Фіксація сильних сторін дитини.

Допоміжні засоби та адаптації для дітей з ООП у ЗДО. Поняття допоміжних засобів і освітніх адаптацій. Візуальна підтримка (піктограми, розклади, соціальні історії). Сенсорні засоби (тактильні матеріали, куточок заспокоєння). Засоби альтернативної та додаткової комунікації (жести, картки, символи). Організація простору групи з урахуванням безбар'єрності. Індивідуалізація навчальної діяльності без ізоляції дитини.

Безпечне інклюзивне середовище: педагогічні та просторові рішення. Фізична, емоційна та психологічна безпека. Передбачуваність режиму дня та ритуали. Сенсорна безпека та зменшення перевантаження. Запобігання стигматизації та маркуванню дітей. Роль вихователя як фасилітатора інклюзії.

Етика, партнерство та командна взаємодія. Комунікація з батьками щодо спостережень. Формулювання без діагнозів і оцінок. Взаємодія з фахівцями (психолог, логопед, дефектолог). Конфіденційність і захист прав дитини.

Практична частина. Робота в група. Вправа «Побачити й описати». Учасники отримують опис поведінки дитини. Завдання: відокремити факти від інтерпретацій; сформулювати педагогічне спостереження коректною мовою. Вправа «Добір допоміжних засобів». За поданими кейсами: визначити освітні труднощі дитини; підібрати 2–3 допоміжні засоби або адаптації; обґрунтувати вибір.

Тема 3.4. Організація свят та розваг для дітей з ООП

Основні принципи проведення музичних свят та розваг з дітьми з особливими освітніми потребами. Організація та проведення в ЗДО свят і масових заходів під час дії воєнного стану в Україні.

Розкриття поняття «дитина з особливими освітніми потребами», визначення терміну «толерантність». Огляд листа МОН «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2025/2026 навчальному році».

Сучасні технології у музичному вихованні дошкільників з ООП. Планування та організація музичних свят для дітей з особливими освітніми потребами.

Методи та прийоми залучення дітей з ООП до музичних розваг. Засоби музично-ритмічної діяльності у розвитку дітей з ООП. Використання музичних інструментів у роботі з дітьми з ООП.

Враховання індивідуальних особливостей дітей з ООП під час музичних свят та розваг.

Партнерство педагогів та батьків під час підготовки та проведення свят за розваг.

Практична частина: адаптація сценаріїв музичних свят для дітей з ООП.

Тема 3.5. Особливості педагогічного партнерства з батьками дітей з ООП

Батьки — не як «об'єкт педагогічного впливу», а як повноправні члени Команди психолого-педагогічного супроводу (згідно з чинним законодавством).

Розуміння етапів прийняття діагнозу (від шоку до адаптації). Роль асистента як «емоційного буфера».

Принцип «нічого про дитину без дитини» (врахування вподобань дитини в плануванні за можливості) та конфіденційність.

Теорія поколінь у комунікації з батьками: Як спілкуватися з батьками-міленіалами та поколінням Альфа, використовуючи цифрові інструменти.

Практична частина. Наповнення покликаннями кейсу «Ресурсна папка для самоосвіти». (Для побудови діалогу: Програма «Ти як?» — Техніки саморегуляції для батьків та педагогів. Нормативна база: Положення про команду психолого-педагогічного супроводу (актуальна редакція на порталі МОН). Інструмент для ІПР: Система автоматизації ІРЦ (розділ взаємодії з батьками). Психологічна підтримка: Платформа «Коло сім'ї» — ресурси для батьків дітей з ООП.

Тема 3.6. Новітні педагогічні технології розвитку та підтримки дітей різного віку

Поняття педагогічної технології. Ключові новітні технології в ЗДО (ігрові технології, технологія навчання через дослідження (Inquiry-based learning), STEM/STEAM-підхід, технології розвитку емоційного інтелекту, інклюзивні технології, технології сенсорного розвитку).

Вікова доцільність технологій. Адаптація технологій для дітей з ООП. Навички підтримки дитини в освітньому процесі необхідні для асистента вихователя.

Практична частина. Вправа «Впізнай технологію». Вправа «Роль асистента». Робота в групах. Вправа «Адаптуй завдання». Вправа «Жива технологія».

Тема 3.7. Створення інтерактивних вправ засобами цифрових технологій

Практикум. Методичні аспекти інтеграції ігрових цифрових технологій в освітній процес ЗДО, що дозволяє педагогу ефективно реалізовувати свої трудові функції в умовах цифровізації. Оптимальні платформи для створення

авторського контенту, враховуючи вікові особливості дошкільнят, санітарні норми використання гаджетів та принципи візуальної грамотності.

Навчання педагога моделювати такий контент, що стимулює критичне мислення, дрібну моторику та емоційний інтелект дитини через інтерактивну взаємодію.

Впровадження технологій у систему дистанційної освіти в ЗДО. Програма навчання розкриває секрети створення «цифрових дидактичних ігор», які забезпечують зворотний зв'язок із вихованцями навіть за тисячі кілометрів.

Конструкторська діяльність вихователя на базі популярних сервісів (таких як LearningApps, Wordwall або Canva). Самостійне створення слухачами комплекта із трьох інтерактивних вправ різних типів: на класифікацію предметів, встановлення логічних послідовностей та пазл-вікторину. Результат роботи: персональна «Цифрова скарбничка асистента вихователя» з генерованими QR-кодами для миттєвого доступу батьків та дітей до ігрових завдань.

МОДУЛЬ 4. Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації

Тема 4.1. Розуміння впливу війни на дітей та дорослих

Поняття стресу та травматичної події. Види стресу: короткочасний, хронічний, травматичний. Особливості воєнного стресу: тривалість, непередбачуваність, відсутність контролю, загроза життю.

Реакцій дітей та дорослих на травматичні події. Розгляд симптомів у поведінці та стані дітей, які спостерігаються (емоційні реакції, поведінкові, фізіологічні, когнітивні прояви).

Потреби дітей у кризових умовах. Базові потреби: безпека, стабільність, передбачуваність, емоційна підтримка. Психологічні потреби: бути почутим, бути прийнятим, мати опору у дорослому. Фактори у відчутті безпеки дитини: стабільний дорослий, чіткий режим, знайоме середовище, спокійний тон.

Роль асистента вихователя у підтримці дитини.

Вправа «Геть з моєї спини» (усвідомлення емоційного навантаження).

Тема 4.2. Травма-чутливі практики - розпізнавання травми та безпечне реагування на неї

Практикум. Вправа «Заземлення 5-4-3-2-1». Актуалізація розуміння учасників важливості турботи про себе, скерування уваги на відчуття тіла, щоб закоритися в теперішньому моменті.

Інформаційне повідомлення «Діти та виклики». Ознаки та прояви травми у дітей дошкільного віку. Тригери та повторювані реакції. Особливості проявів травми у грі та спілкуванні. Індивідуальна робота «Як зрозуміти, коли діти знаходяться в стані дистресу?», записати 5 ознак. Обмін думками у загальній групі.

Інформаційне повідомлення «Як зрозуміти, коли діти знаходяться в стані дистресу?». Обговорити з учасниками загальні ознаки дистресу у дітей віком від 0-2 років та від 3-6 років. З'ясувати у чому різниця між цими двома віковими категоріями. Зазначити психологічні проблеми, які можуть спостерігатися у дітей ВПО. Робота в групах. Вправа «Безпечна відповідь». Завдання: скласти приклади підтримувальних фраз вихователя; невербальних дій, що сприяють заспокоєнню; альтернативних реакцій замість покарання.

Інформаційне повідомлення «Травма-це». Обговорити реакції нервової системи на стресову подію та ознаки травмуючої події.

Принципи травма-чутливого підходу в ЗДО. Безпека (фізична, емоційна, психологічна). Робота в групах. Аналіз педагогічної ситуації. Завдання групи: Визначити, які принципи травма-чутливого підходу тут порушуються або потребують посилення. Назвати можливі тригери (без пошуку «винних»). Запропонувати 3 безпечні дії вихователя у цій ситуації.

Вправа «Струси це з себе». Актуалізація розуміння учасників про важливість турботи про себе, зняття емоційної напруги в тілі.

Робота в малих групах «Кейс-стаді»: «Ранкове розставання», «Раптовий спалах агресії», «Замкненість і мовчання», «Регресивна поведінка», «Різка відмова від діяльності», «Гіперчутливість до шуму», «Складна комунікація з батьками». Запитання для кожного кейсу: Який принцип травма-чутливого підходу ключовий? Що не варто робити? Яка маленька зміна може мати великий ефект?

Тема 4.3. Формування стійкості до стресу.

Поняття стресостійкості. Джерела стресу педагога.

Ознаки та стадії професійного вигорання. Профілактика вигорання. Ресурсний стан педагога.

Як дорослим підтримувати себе аби бути ефективними у наданні підтримки дітям. Принципи самопомоги: регулярність, простота, усвідомленість, турбота про себе.

Практична частина. Вправа «Мої стресори». Вправа «Шкала стану». Вправа «Дихання 4-6». Вправа «Моє ресурсне місце». Вправа «Підтримка себе».

Тема 4.3. Безпечні та відновлювальні форми роботи з дітьми

Сутність понять «безпека», «безпечне освітнє середовище».

Принципи безпечного освітнього середовища. Фактори, що впливають на якість створення безпечного освітнього середовища в ЗДО.

Компоненти дбайливого піклування.

Особливості організації комфортного простору для дитини.

Поняття про першу психологічну допомогу (далі - ППД). Мета і завдання ППД. Ключові принципи роботи з дітьми в стані дистресу (дивись, слухай, поєднуй та ін.). Види допомоги, яких потребують діти. Врахування вікових та особистісних відмінностей у роботі з дітьми.

Відновлювальні форми роботи з дітьми.

Практична частина: практикум з обґрунтування використання доречних безпечних і відновлювальних форм роботи з дітьми в конкретних життєвих і освітніх ситуаціях.

Тема 4.4. Підтримка дітей з ООП у період війни. Що необхідно враховувати

Інформаційне повідомлення «Переживання психотравмуючої події дитиною з ООП».

Когнітивний та функціональний регрес, в наслідок психотравми у дітей. Особливості проявів у дітей з ООП.

Інформаційне повідомлення «Що потрібно враховувати, щоб підтримати дітей з ООП в умовах війни». Потреби дитини з ООП після психотравмуючої події, які відновлять відчуття безпеки. Шляхи відновлення необхідних навичок у дітей з ООП.

Підтримка батьків та надання необхідних рекомендацій щодо розвитку дитини.

Практична частина: Робота в групах. Розбір кейсів (розгляд прикладів наявного функціонального регресу у дитини та відпрацювання алгоритму надання підтримки у такому випадку). Активізуючі вправи «Черепашка», «Кицьки». Робота в групах з кейсами (активізація знань учасників та наявного професійного досвіду щодо підтримки дітей з особливими освітніми потребами у надзвичайній ситуації).

Тема 4.5. Нові виклики у питаннях безпеки або все про бомбосховище

Інформаційне повідомлення «Як облаштувати укриття і що необхідно передбачити». Поведінка та реакція дітей на сигнал небезпеки.

Інформаційне повідомлення «Як пояснити дітям що таке сирена». Як знизити рівень тривожності у дітей під час звуку сирени.

Інформаційне повідомлення «Прямуємо в укриття, перебуваємо в укритті та повертаємось до звичних умов».

Роль батьків і педагогів у питаннях безпеки. Як забезпечити єдність у питаннях безпеки дітей.

Практична частина. Руханка «Крокуй до укриття». Практична робота у групах «Ситуація протесту». Вправа «Рюкзачок, сейф та смітник».

МОДУЛЬ 5. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу

Тема 5.1. Розвиток мовлення дошкільників: від виявлення порушень до їх корекції

Поняття, причини порушень мовлення у дітей. Класифікація мовленнєвих порушень (клініко-педагогічна класифікація, психолого-педагогічна класифікація). Шляхи подолання мовленнєвих порушень.

Фактори, що впливають на появу мовленнєвих патологій: порушення внутрішньоутробного розвитку, асфіксія або інші пологові травми, перенесення деяких захворювань у дитинстві. спадковість. несприятливі чинники соціального середовища.

Види розладів у мовленні: порушення інтонації, розлад голосоутворення або звуковимови, порушення темпу вимови. Види порушення усного мовлення (дисфонія, брадилалія, тахілалія, заїкання (логоневроз), дислалія, ринолалія, дизартрія, алалія, афазія).

Особливості корекції порушень мовлення різними засобами. Логопедична група в ЗДО.

Корисні цифрові ресурси з питань корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.

Практична частина. Вправа «Поміть сигнал» (виявлення порушень - розпізнавання ознак мовленнєвих труднощів). Вправа «Класифікація простою мовою» (розуміння складних термінів). Вправа «Правильна реакція дорослого». Вправа «Артикуляційна гімнастика».

Тема 5.2. Малюємо, конструємо й розвиваємо мовлення дітей з ООП

Практикум. Практичні навички використання образотворчої та конструктивної діяльності як засобу розвитку мовлення дітей з ООП.

Розвиток мовлення через дію, а не лише через повторення. Вправа «Малюю і говорю» (розвиток словника та фразового мовлення). Адаптація для дітей з ООП: дитина не говорить → показує + дорослий озвучує; ТПМ → короткі слова; РАС → опора на картинки.

Вправа «Побудуй і розкажи» (розвиток зв'язного мовлення). Завдання: побудувати об'єкт, описати. Адаптація для дітей з ООП: питання-підказки, моделювання мовлення дорослим.

Вправа «Опиши без слова» (розвиток розуміння мовлення). Завдання: учасник показує дію/предмет - інші відгадують.

Робота в групах на дошці Padlet. Вправа «Домалюй історію» (розвиток уяви і мовлення). Завдання: учасники отримують початок малюнка, домальовують, розповідають історію

Вправа «Мовленнєвий супровід» (розвиток коментування дій дитини).

Тема 5.3. Ефективне використання мовних ігор

Практикум. Вправа «Гра чи не гра?» (розуміння сутності мовної гри). Особливості організації освітнього процесу щодо формування мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Розвивальне освітнє середовище у ЗДО для формування мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Роль гри у формуванні мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Вправа «Яке мовлення розвиває гра?»

Вправа «Мовна гра з нічого» (розвиток креативності). Вправа «Помилки у грі» (критичне мислення). Вправа «Ланцюжок слів». Вправа «Звукові ігри» (розвиток звуковимови). Вправа «Казка-продовження» (розвиток зв'язного мовлення).

Вправа «Конструктор мовної гри» (інтеграція).

Корисні цифрові ресурси з питань реалізації Державного стандарту дошкільної освіти та ефективного використання мовних ігор.

Вправа «Мої 10 ігор».

Тема 5.4. Дитяча гіперактивність: виникнення, розвиток, особливості супроводу

Визначення понять РДУГ (розлад дефіциту уваги та гіперактивності) та ГКР (гіперкінетичний розлад). Клінічні прояви РДУГ та ГКР.

Діагностичне обстеження дитини. Психологічний супровід дітей дошкільного віку що мають РДУГ. Планування індивідуальної роботи з дитиною з РДУГ.

Реалізація завдань корекційної роботи з дітьми з РДУГ: розвиток у дітей навичок саморегуляції, самоконтролю, активної уваги, формування навичок ефективної міжособистісної взаємодії, підвищення самооцінки, корекцію поведінкових порушень, елімінація імпульсивності, зняття психоемоційного напруження. Нейропсихологічна корекція дітей з РДУГ: дихальні вправи, окорухові вправи, кінезіологічні вправи, вправи для

релаксації і візуалізації, функціональні вправи, вправи для розвитку комунікативної і когнітивної сфери, вправи з правилами.

Корисні цифрові ресурси щодо використання практик роботи з дітьми з РДУГ.

Практична частина. Практикум: ігри та вправи для розвитку уваги, для зняття м'язової та емоційної напруги, для розвитку навички вольової регуляції (управління), для сприяння закріпленню вміння спілкуватися в роботі асистента вихователя інклюзивної групи ЗДО.

Тема 5.5. Сенсорний світ дитини з аутизмом

Поняття сенсорного сприйняття та його ролі у розвитку дітей. Особливості сенсорного профілю дитини з аутизмом (гіперчутливість, гіпочутливість, сенсорна ізоляція). Вплив сенсорного сприйняття на поведінку, емоції та соціальну взаємодію.

Розпізнавання сенсорних потреб. Унікальний сенсорний профіль дитини. Ознаки перевантаження сенсорної системи та способи їх розпізнавання. Спостереження за дітьми: аналіз сигналів, які вони подають через поведінку.

Організація сенсорного простору в ЗДО. Безпечне та стимулююче середовища для дітей з аутизмом. Сенсорні зони для розслаблення і концентрації. Матеріали і ресурси для сенсорного розвитку.

Методи роботи з дитиною з аутизмом у контексті сенсорних потреб. Адаптація розкладу та занять під індивідуальні сенсорні потреби.

Співпраця з батьками і командою фахівців. Формування єдиного підходу до навчання і розвитку дитини.

Корисні цифрові ресурси щодо корекційної роботи з дітьми з РАС.

Практична частина. Практикум: сенсорні ігри для розвитку комунікації та саморегуляції.

Тема 5.6. Ненасильницька та безконфліктна комунікація в роботі асистента вихователя ЗДО

Практикум. Основи ненасильницької комунікації (спостереження без оцінки, вираження почуттів, формулювання потреб, прохання замість вимог).

Типові помилки: критика, звинувачення, накази, ігнорування.

Вправа «Переклад з мови конфлікту» (трансформація агресивних фраз).

Принципи ненасильницької комунікації. Суть та переваги використання методу ННК (ненасильницької комунікації). Інструментарій для застосування методу ННК у закладі дошкільної освіти. Алгоритм застосування ННК.

Вправа «Я-повідомлення» (формування конструктивної мови). Вправа «Рольові ситуації» (відпрацювання навичок ННК). Вправа «Стоп-конфлікт» (контроль емоцій). Вправа «Емпатія в дії» (розуміння почуттів дитини). Робота в групах з кейсами. Вправа «Безконфліктні фрази» (формування мовленнєвого інструментарію для асистента вихователя).

Вправа «Мої 3 правила» (формулювання правил власної безконфліктної комунікації).

МОДУЛЬ 6. Організаційно-діагностичний

Тема 6.1. Настановне заняття. Вхідне анкетування

Ознайомлення слухачів з метою, завданнями, очікуваними результатами, змістом освітньої програми, розкладом занять, організацією та умовами проведення навчання в дистанційному режимі (синхронно та асинхронно), вимогами до виконання самостійної роботи, умовами проведення підсумкового тестування та отримання свідоцтв.

Проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності, щодо виконання Закону України «Про запобігання корупції», Положення про академічну доброчесність. Обговорення правил онлайн-спілкування в умовах дистанційного навчання.

Підтвердження реєстрації слухачів - анкетування.

Тема 6.2. Конференція з обміну досвідом

Висвітлення та обговорення найбільш актуальних загально-педагогічних форм, методів, засобів і способів, конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу та механізмів підтримки в освітньому процесі здобувачів длшкільної освіти.

Підбиття підсумків навчання асистентів вихователів інклюзивних груп ЗДО, рефлексія слухачів: заповнення анкети зворотного зв'язку, обговорення зауважень та пропозицій щодо покращення якості надання освітніх послуг.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичні завдання зазначені у відповідних темах за навчально-тематичним планом.

Виконання завдань передбачає творче опрацювання навчальних матеріалів курсу, пошук й застосування додаткових джерел інформації, використання сервісів Інтернет, дотримання академічної доброчесності.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Тема «Особливості організації роботи з дітьми з ООП». Опрацювати нормативні документи, що регламентують інклюзивне навчання:

о Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

о Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

о Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

о Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>

о Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1036). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-%D0%BF#Text>

Знайти в нормативних документах положення, які безпосередньо стосуються професійної діяльності асистента вихователя ЗДО.

2. Тема «Сейфгардинг в освітньому просторі ЗДО». Опрацювати презентацію за покликанням: <https://docs.google.com/presentation/d/1R9U-Offip0uIDD42A4ief1bvzUnmUhbIGUBu8JGmu70/edit?usp=sharing> та виконати завдання.

3. Тема «Організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП».

Опрацювати Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.12.2024 № 1982/43327 (із змінами) «Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text>

Підготувати повідомлення на тему «Умови та складові ефективної команди: моє бачення».

4. Тема «Участь та роль асистента вихователя в організації освітньої діяльності». Опрацювати додатковий матеріал до теми за покликанням: <https://docs.google.com/document/d/1tM0mM0RlquIPq5vHVw-djX85TVwEsz3o/edit?usp=sharing&ouid=115809923014905054621&rtpof=true&sd=true> та виконати завдання.

5. Тема «Травма-чутливі практики - розпізнавання травми та безпечне реагування на неї». Ознайомитися з посібником «ДІТИ ТА ВІЙНА:

навчання технік зцілення». URL:
<https://drive.google.com/file/d/1KMRHjP2IhS9-qeABLFnYvFKAJrShiZxV/view?usp=sharing>

6. Тема «Формування стійкості до стресу». Ознайомитися з матеріалами «Психологічна стійкість» Олега Романчука. URL:
https://theukrainians.org/oleh-romanchuk/?fbclid=IwAR2q3AAeyAY-5TTqb0faGwfLh0bJw-j_q0L-zeZlTe4Dna81pf-hNdtPmog

7. Тема «Підтримка дітей з ООП у період війни. Що необхідно враховувати». Опрацювати додаткові матеріали до заняття:
https://docs.google.com/document/d/1YfxIdyLggmxtGsQOkoku1AdqvtpSEQoT/e/dit?usp=drive_link&oid=115809923014905054621&rtpof=true&sd=true

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2025 р. № 1557). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text>

2. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>

3. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545 (із змінами). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1036). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1036-2025-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.12.2024 №1982/43327 (із змінами). : URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text>

6. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів : наказ МОЗ від 24.03.2016 № 234 (із змінами). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>

7. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 № 414 (із змінами) . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

9. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

10. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». - К.: Видавництво «Теза», 2020. - 30 с.

2. Допомога дітям з ООП під час війни. Поради для батьків. [Електронний ресурс]. – URL: <https://cutt.ly/eGFQ1QR>

3. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743861>

4. Євдокимова Н.О., Чеканова О.С. Особливості ігрової діяльності дітей з аутизмом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i34/13.pdf>

5. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О.М. Таранченко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с.

6. Компанець Н.М. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. – К.: Видавнича група «Атопол», 2018. – с. –100. URL: <https://lnk.ua/QV0lzoQVg>

7. Косенчук О. Г., Тарнавська Н.П., Шитікова О. П., Шульга Л. М., Карапузова І. В., Ковалевська Н.В. Ключі до зростання: баланс знань, емоцій і гри у методичних алгоритмах : критерії та показники, планування, методичні алгоритми для прогресу розвитку дітей старшого дошкільного віку

за основними сферами / О. Косенчук, Н. Тарнавська Н., О. Шитікова, Л. Шульга, І. Карапузова, Н. Ковалевська, Київ, 2025. 140 с.

8. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО, 2024, 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>

9. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / За заг. ред. Носенко Ю.Г. - Полтава: ПУЕТ, 2018. - 261 с.

10. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023, 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf

Додаткова література

Електронні ресурси

1. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». - Режим доступу: www.ussf.kiev.ua

2. НУМО. Платформа розвитку дошкільнят. - Режим доступу: <https://numo.mon.gov.ua/>

3. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>

4. Публікації Українського інституту розвитку освіти. - Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>

5. Розмова про безбар'єрність. URL: <http://bf.gov.ua/>

6. Універсальний дизайн в освітньому процесі. Відеоурок. URL: <https://surl.lt/zqkksy>

7. Фейсбук сторінка. Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/ksiofprsro/>

8. ЮНІСЕФ в Україні. - Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Інформаційні сторінки

1. <https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти і науки України

2. <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2> - Міністерство освіти і науки України. Інклюзивне навчання. Методичні рекомендації
3. <https://nus.org.ua/> – сайт «Нова українська школа»